

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА КРИМІНАЛІСТИКИ, СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ТА ПОЛІГРАФОЛОГІЇ

ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФУ В ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання практичних і самостійних робіт

для підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра на факультеті прокуратури та
слідства (кримінальної юстиції) у Національному університеті «Одеська юридична академія»
за спеціальністю К9 «Правоохоронна діяльність» / 262 «Правоохоронна діяльність»

Одеса
2025

УДК 343.983:159.91(073)

*Рекомендовано навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 1 від 8.10.2025 р.)*

Укладачі:

Чернов Олександр Віталійович (ORCID ID <https://orcid.org/0009-0002-6038-9479>) – доктор філософії з галузі знань 08 «Право», доцент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Аркуша Лариса Ігорівна (ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-0422-6416>) – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Загородній Віктор Євстафійович (ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-1225-2814>) – кандидат юридичних наук, професор кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Загородній Ігор Вікторович (ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-0003-0923-1887>) – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гриневич Вікторія Юрійівна (ORCID ID <https://orcid.org/0009-0001-2347-5629>) – асистент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Пишненко Ірина Юрійівна (ORCID ID <https://orcid.org/0009-0004-4380-7071>) – асистент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія».

Рецензенти:

Цільмак Олена Миколаївна – д.ю.н., професор, завідувач кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гусєва Влада Олександрівна – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри криміналістики та судової експертології навчально-наукового інституту № 1 (підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України) Харківського національного університету внутрішніх справ.

- Ц55 Використання поліграфу в правоохоронній діяльності:** метод. вказівки до виконання практ. і самот. робіт для підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра на факультеті прокуратури та слідства (кримінальної юстиції) у Національному університеті «Одеська юридична академія» за спеціальністю К9 «Правоохоронна діяльність» / 262 «Правоохоронна діяльність» [Електронне видання] / укладачі: О.В., Чернов, Л.І. Аркуша, В.Є. Загородній, І.В. Загородній, В.Ю. Гриневич, І.Ю. Пишненко; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2025. 45 с. URL: ...

Методичні вказівки призначені для здобувачів вищої освіти галузі знань К «Безпека та оборона» за спеціальністю К9 «Правоохоронна діяльність» / 262 «Правоохоронна діяльність» з метою закріплення лекційного матеріалу та підготовки до практичних занять з дисципліни «Використання поліграфу в правоохоронній діяльності». Містять завдання до практичних занять та самостійної роботи.

УДК: 343.983:159.91(073)

© Чернов О. В., Аркуша Л.І., Загородній В.Є.,
Загородній І.В., Гриневич В.Ю., Пишненко І.Ю., 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	5
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
Тема 1. Історія інструментальної детекції та аналіз сучасного стану української поліграфології. Етичні засади діяльності поліграфолога.....	9
Практичне заняття 1. Історія інструментальної детекції та аналіз сучасного стану української поліграфології. Етичні засади діяльності поліграфолога.	9
Самостійна робота 1 Історія інструментальної детекції та аналіз сучасного стану української поліграфології. Етичні засади діяльності поліграфолога.	12
Тема 2. Основи проведення психофізіологічного дослідження із використанням комп'ютерного поліграфа.	13
Практичне заняття 2 Основи проведення психофізіологічного дослідження із використанням комп'ютерного поліграфа.	13
Самостійна робота 2 Основи проведення психофізіологічного дослідження із використанням комп'ютерного поліграфа.	15
Тема 3. Конструкція та принципи роботи поліграфа. Правила та вимоги до проведення поліграфологічного дослідження.	17
Практичне заняття 3 Конструкція та принципи роботи поліграфа. Правила та вимоги до проведення поліграфологічного дослідження.	17
Самостійна робота 3 Конструкція та принципи роботи поліграфа. Правила та вимоги до проведення поліграфологічного дослідження.	19
Тема 4. Методика виявлення прихованої інформації.....	20
Практичне заняття 4 Методика виявлення прихованої інформації. Частина 1	20
Самостійна робота 4 Методика виявлення прихованої інформації. Частина 1	22
Практичне заняття 5 Методика виявлення прихованої інформації. Частина 2	24
Самостійна робота 5 Методика виявлення прихованої інформації. Частина 2	27
Тема 5. Протидія поліграфологічній перевірці: види, способи попередження та припинення.	28
Практичне заняття 6 Протидія поліграфологічній перевірці: види, способи попередження та припинення.....	28
Самостійна робота 6 Протидія поліграфологічній перевірці: види, способи попередження та припинення.....	31
Тема 6. Оцінка результатів проведення поліграфологічного дослідження. Типові помилки поліграфологів.....	32
Практичне заняття 7 Оцінка результатів проведення поліграфологічного дослідження. Типові помилки поліграфологів.....	32
Самостійна робота 7 Оцінка результатів проведення поліграфологічного дослідження. Типові помилки поліграфологів.....	35
Тема 7. Патопсихофізіологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці. Візуальна діагностика та аудіодіагностика.	36

Практичне заняття 8 Патопсихофізіологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці.	
Візуальна діагностика та аудіодіагностика.	36
Самостійна робота 8 Патопсихофізіологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці.	
Візуальна діагностика та аудіодіагностика.	38
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	40
РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ	43

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Використання поліграфу в правоохоронній діяльності» викладається здобувачам вищої освіти ступеня бакалавра на факультеті прокуратури та слідства (кримінальної юстиції) Національного університету «Одеська юридична академія» у межах підготовки за галуззю знань 26 «Цивільна безпека» та спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність».

В умовах зростання злочинності, гібридних загроз, складної криміногенної обстановки та необхідності оперативного й ефективного розкриття злочинів, особливої актуальності набуває використання сучасних психофізіологічних методів в роботі правоохоронних органів. Поліграф, як інструмент виявлення прихованої інформації, стає важливим засобом підтримки оперативно-розшукової та слідчої діяльності. Застосування поліграфа дозволяє підвищити ефективність перевірки версій, встановлення ступеня причетності до злочинів, виявлення неправдивих свідчень, перевірки кандидатів на службу в правоохоронних органах.

Навчальна дисципліна направлена на формування у здобувачів вищої освіти знань і практичних навичок щодо правових, організаційних і психофізіологічних основ використання поліграфа в процесі досудового розслідування, оперативно-розшукової діяльності та службових перевірок. У рамках дисципліни розглядаються принципи роботи поліграфа, методики проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа, нормативно-правове регулювання його використання, особливості підготовки та оцінювання результатів тестувань.

Особлива увага приділяється етичним аспектам та допустимості результатів поліграфного тестування в кримінальному процесі, а також вмінню інтерпретувати результати досліджень із урахуванням психологічних та юридичних чинників. Значна частина навчального процесу присвячена практичним заняттям, включаючи моделювання ситуацій, складання тестів, аналіз реальних кейсів та ознайомлення з технічними характеристиками поліграфного обладнання.

Таким чином, курс «Використання поліграфу в правоохоронній діяльності» є важливою складовою професійної підготовки майбутніх правоохоронців, спрямованою на підвищення їх здатності до об'єктивного аналізу інформації, розпізнавання ознак обману, посилення доказової бази та загального рівня ефективності в діяльності з протидії злочинності.

Метою викладання навчальної дисципліни «Використання поліграфу в правоохоронній діяльності» є формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для ефективного застосування психофізіологічних досліджень із використанням поліграфа в рамках кримінального провадження, оперативно-розшукової діяльності та внутрішніх службових перевірок. Дисципліна спрямована на оволодіння студентами основами роботи поліграфолога, вивчення правових, організаційних та психологічних аспектів застосування поліграфа, а також аналізу та інтерпретації результатів тестувань.

Особливу увагу приділено розвитку професійної готовності до роботи в умовах психологічної напруги, формуванню навичок етичної поведінки при роботі з особами, які проходять дослідження, та здатності інтегрувати результати поліграфних перевірок у загальну доказову базу досудового розслідування.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Використання поліграфу в правоохоронній діяльності» є:

- формування знань щодо історії розвитку, правової основи та сучасного стану застосування поліграфа у правоохоронній системі;
- засвоєння методик проведення психофізіологічних досліджень із використанням поліграфа;
- набуття практичних навичок підготовки до тестування, формування тестових запитань, збору даних та попередньої інтерпретації результатів;
- навчання оцінці психофізіологічних реакцій, побудові інформаційних моделей поведінки опитуваного;
- розуміння процесуального статусу результатів дослідження з поліграфом у кримінальному процесі;
- розвиток умінь використовувати результати поліграфічних досліджень для підтвердження або спростування версій, оцінки достовірності показань, а також у кадровій роботі правоохоронних органів;
- формування стресостійкості та психологічної готовності до взаємодії зі свідками, підозрюваними, потерпілими та іншими учасниками правовідносин.

Оволодіння навчальною дисципліною передбачає прослуховування лекцій, участь у практичних заняттях, активну самостійну роботу, моделювання ситуацій застосування поліграфа, аналіз реальних кейсів та проходження підсумкового контролю знань у формі заліку. Значну увагу приділено практичному застосуванню здобутих знань у сфері кримінальної юстиції, особливо в умовах обмеженої інформації або протидії з боку підозрюваних.

Після завершення курсу здобувачі вищої освіти повинні:

- розуміти цілі, завдання та сфери застосування поліграфа у правоохоронній діяльності;
- знати правові та етичні основи використання поліграфа, особливості нормативно-правового регулювання в Україні та міжнародний досвід;
- володіти базовими навичками підготовки до дослідження, формування тестових блоків, проведення опитування та аналізу результатів;
- орієнтуватися у технічних характеристиках сучасного поліграфного обладнання та програмного забезпечення;
- уміти оцінювати психоемоційний стан опитуваних та фактори, що можуть вплинути на достовірність результатів;
- правильно трактувати дані поліграфного тестування з урахуванням комплексного підходу до аналізу інформації;
- моделювати ситуації використання поліграфа в межах досудового розслідування, оперативно-розшукової та кадрової діяльності;
- ефективно взаємодіяти з іншими підрозділами правоохоронних органів у процесі організації поліграфного тестування;
- інтегрувати результати досліджень з поліграфом у загальну професійну підготовку майбутнього фахівця правоохоронної сфери.

Засвоєння навчальної дисципліни сприяє підвищенню якості слідчої та оперативної діяльності, формуванню критичного мислення, етичної відповідальності та професійної готовності до використання інноваційних інструментів під час протидії злочинності.

Проведення занять з навчальної дисципліни «Використання поліграфу в правоохоронній діяльності» передбачає поєднання теоретичних знань із практичними навичками, необхідними для ефективного застосування психофізіологічних методів у сфері криміналістики, оперативно-розшукової та кадрової роботи. У процесі навчання

використовуються методи імітаційного моделювання, які дозволяють відтворювати реальні умови проведення поліграфних перевірок, починаючи від підготовчого етапу та завершуючи аналізом результатів. Студенти вчаться формувати запитальники, проводити попередні бесіди, контролювати поведінкові реакції та інтерпретувати дані реєстрації фізіологічних показників.

Значна частина навчального процесу присвячена практичним тренінгам і лабораторним заняттям, що проводяться з використанням сучасного поліграфного обладнання та комп'ютерних програм аналізу. Такі заняття спрямовані на закріплення навичок роботи з приладами, формування умінь вести тестування відповідно до міжнародних методик (наприклад, CQT, GKT, CIT), а також на розвиток уважності, психологічної спостережливості й здатності контролювати комунікативну поведінку під час опитування.

У межах курсу широко застосовується метод рольового тренінгу, коли здобувачі освіти розподіляють ролі поліграфолога, респондента та спостерігача, що дозволяє глибше усвідомити психологічні аспекти комунікації під час тестування. Такі заняття формують навички етичної взаємодії, дотримання прав людини та принципу добровільності участі у перевірці. Крім того, метод групового обговорення і порівняльного аналізу допомагає критично оцінювати різні підходи до інтерпретації результатів, визначати можливі помилки та формувати аналітичне мислення.

Для підвищення ефективності навчання застосовується метод аналізу практичних ситуацій (case study), який базується на розборі реальних або умовних прикладів використання поліграфа в кадрових перевірках, службових розслідуваннях, кримінальних провадженнях. Обговорення таких кейсів сприяє розвитку навичок прийняття рішень, аргументованого обґрунтування висновків і дотримання професійної етики поліграфолога.

Використання інтерактивних технологій – мультимедійних презентацій, відеоаналізу поліграфних тестувань, онлайн-симуляторів – забезпечує візуалізацію фізіологічних реакцій та полегшує розуміння складних технічних процесів. Заняття, що мають практичну спрямованість, часто проводяться у спеціалізованих лабораторіях або навчальних поліграфних кабінетах, обладнаних сучасними приладами, програмним забезпеченням та відеофіксацією процесу тестування для подальшого аналізу.

Особлива увага приділяється розвитку етичної компетентності та психологічної культури майбутніх фахівців. З цією метою використовуються методи дискусій, рефлексивних обговорень, аналізу моральних дилем, що виникають у практиці поліграфолога. Такі форми роботи формують відповідальне ставлення до застосування технічних засобів у контексті захисту прав людини, конфіденційності інформації та достовірності результатів перевірки.

Таким чином, методика проведення занять із дисципліни «Використання поліграфу в правоохоронній діяльності» поєднує науково-теоретичну базу з практичним досвідом, сприяє формуванню професійних умінь, розвитку аналітичного та етичного мислення, необхідних для кваліфікованого використання поліграфа в системі правоохоронної діяльності.

Правильність виконаних практичних і самостійних робіт перевіряє викладач.

Оцінювання результатів засвоєння теоретичних знань та набуття практичних навичок з навчальної дисципліни «Використання поліграфу в правоохоронній діяльності» здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Одеська юридична академія».

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Найменування теми	Аудиторна робота		Самостійна робота
		Лекції	Практичні заняття	
Тема 1.	Історія інструментальної детекції та аналіз сучасного стану української поліграфології. Етичні засади діяльності поліграфолога.	2	2	9
Тема 2.	Основи проведення психофізіологічного дослідження із використанням комп'ютерного поліграфа.	2	2	9
Тема 3.	Конструкція та принципи роботи поліграфа. Правила та вимоги до проведення поліграфологічного дослідження.	2	2	9
Тема 4.	Методика виявлення прихованої інформації.	2	4	8
Тема 5.	Протидія поліграфологічній перевірці: види, способи попередження та припинення.	2	2	8
Тема 6.	Оцінка результатів проведення поліграфологічного дослідження. Типові помилки поліграфологів.	2	2	9
Тема 7.	Патопсихофізіологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці. Візуальна діагностика та аудіодіагностика.	2	2	8
ВСЬОГО:		14	16	60

ТЕМА 1. ІСТОРІЯ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ДЕТЕКЦІЇ ТА АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІГРАФОЛОГІЇ. ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІГРАФОЛОГА.

Практичне заняття 1.

Історія інструментальної детекції та аналіз сучасного стану української поліграфології. Етичні засади діяльності поліграфолога.

ЗАВДАННЯ

I. Підготувати відповіді на теоретичні питання:

1. Історичні етапи розвитку інструментальної детекції брехні: від архаїчних методів до поліграфа.
2. Внесок Вільяма Марстона, Джона Ларсона та Леонарда Кілера у створення сучасного поліграфа.
3. Становлення поліграфології в СРСР та її вплив на розвиток поліграфічних досліджень в Україні.
4. Зародження української школи поліграфології: перші дослідження, установи, фахівці.
5. Роль військових, правоохоронних структур і приватного сектору у формуванні ринку поліграфічних послуг в Україні.
6. Нормативно-правове регулювання застосування поліграфа в Україні: стан, проблеми, перспективи.
7. Методи і техніки інструментальної детекції в сучасній українській поліграфології.
8. Професійна етика поліграфолога: стандарти поведінки, межі повноважень, конфіденційність.
9. Морально-правові дилеми під час поліграфічного дослідження: добровільність, психологічний тиск, захист прав особи.
10. Місце поліграфології в системі правоохоронної діяльності: виклики і потенціал у сфері безпеки.

II. Підготувати реферати (доповіді) або презентації на запропоновану тематику:

1. Витоки інструментальної детекції брехні: історико-криміналістичний огляд.
2. Перші поліграфи ХХ століття та їхній вплив на криміналістику.
3. Формування української поліграфології: історія, досягнення, провідні постаті.
4. Розвиток поліграфічних методів в Україні у 1990–2020-х роках: трансформація, виклики, новації.
5. Порівняльний аналіз правового регулювання використання поліграфа в Україні та інших державах.
6. Міжнародні стандарти поліграфічної діяльності та їх адаптація в українському контексті.
7. Етичний кодекс поліграфолога: міжнародні підходи та українські реалії.
8. Психологічні та етичні ризики при проведенні поліграфічного тестування.

9. Суспільне сприйняття поліграфа: між довірою, скепсисом і правовим обмеженням.

10. Перспективи розвитку поліграфології в Україні: технічні інновації, освітні програми, інституційне визнання.

Методичні рекомендації

Підготовка до заняття з теми «Історія інструментальної детекції та аналіз сучасного стану української поліграфології. Етичні засади діяльності поліграфолога» має на меті забезпечити здобувачів вищої освіти належним рівнем теоретичних знань, необхідних для формування цілісного уявлення про становлення та сучасний стан поліграфології як прикладної галузі знань у сфері правоохоронної діяльності. Окрема увага приділяється усвідомленню важливості дотримання етичних норм у професійній діяльності поліграфолога.

У процесі підготовки здобувачам слід ознайомитися з основними етапами історичного розвитку інструментальної детекції брехні – від використання примітивних методів у давні часи до створення першого поліграфа у XX столітті. Варто звернути увагу на наукові досягнення таких дослідників, як Вільям Марстон, Джон Ларсон та Леонард Кілер, які зробили вагомий внесок у розвиток сучасних поліграфічних технологій.

Необхідно також проаналізувати становлення поліграфології в Україні: розвиток цієї галузі після здобуття незалежності, формування національної школи поліграфологів, організацію перших центрів поліграфічних досліджень, а також участь державного та приватного сектору у формуванні попиту на відповідні послуги. Важливо усвідомити значення поліграфа у правоохоронній практиці та кадровій перевірці.

Окремий акцент варто зробити на правових та етичних засадах діяльності поліграфолога. Здобувачі мають засвоїти основні принципи: добровільність проходження дослідження, конфіденційність результатів, об'єктивність висновків та недопущення психологічного тиску на особу. Слід також розглянути можливі морально-правові дилеми, які можуть виникати у процесі роботи поліграфолога.

Для ґрунтовного засвоєння матеріалу рекомендується опрацювати рекомендовану літературу, що охоплює історичні, правові, етичні та практичні аспекти теми, а також самостійно підготувати стислий огляд ключових подій, явищ і постатей, що вплинули на розвиток поліграфології в Україні. Необхідно також проаналізувати сучасний стан правового регулювання використання поліграфа в нашій державі та ознайомитися з міжнародним досвідом.

Крім опрацювання теоретичного матеріалу, здобувачам рекомендовано підготувати запитання до викладача, що виникли під час самостійної роботи, та бути готовими до активного обговорення під час заняття. Важливо також розвивати вміння формулювати власну думку щодо місця поліграфа в системі заходів забезпечення безпеки, критично оцінювати його ефективність і межі правомірного використання.

Таким чином, комплексна підготовка до заняття має сприяти формуванню професійного світогляду здобувачів, розвитку правової та етичної культури, а також усвідомленню важливості інтеграції поліграфології в систему правоохоронної діяльності України.

Перелік посилань:

1. Застосування поліграфування у внутрішньослужбовій діяльності поліцейських та державних службовців: методичні рекомендації/ Автори-упорядники: М.С. Цуцкірідзе, О.В. Одерій, В.В. Бурлака та ін. Київ: «КНТ», 2024. 112 с.
2. Криміналістика: підручник / В. М. Шевчук, В. А. Журавель, В. Ю. Шепітько та ін.; за ред. В. М. Шевчука. Харків: Право, 2024. 1008 с
3. Морозов О.М. Патопсихологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці: монографія. Київ: Алерта, 2023.402 с.
4. Морозова Т.Р. Методика виявлення прихованої інформації у поліграфних дослідженнях: монографія. Київ: Алерта, 2023.472 с.
5. Морозова Т.Р. Поліграфологія: підручник. Харків: «Естет Принт», 2019. 476 с.
6. Мотлях О.І. Поліграфологія: підручник. Київ: Освіта України, 2022. 550 с.
7. Деркач Л.М., Спіріна І.Д., Татарінов В.І.,Пеньков С.В. Критерії оцінювання ефективності психофізіологічних досліджень з використанням поліграфу та організація моніторингу якості їх проведення: метод. рекоменд. Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2022. 48 с.
8. Загородній В. Є. Щодо деяких чинників, які можуть завадити перевірці на поліграфі / В. Є. Загородній, І. В. Єлховський // Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 3. С. 328-330.
9. Мотлях О.І., Куценко Д.В., Яремчук Р.А. Психолого-правові засади застосування поліграфа у кадровому забезпеченні Національної поліції України: метод. рек. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 65 с.
10. Проведення психофізіологічного дослідження з використанням поліграфу: нормативно-правове забезпечення застосування поліграфа та психофізіологічних досліджень; організація та проведення психофізіологічного дослідження персоналу МОУ та ЗСУ; психофізіологічні дослідження із застосуванням поліграфа при здійсненні службових розслідувань стосовно військовослужбовців / Під заг. ред. М.М. Клименко. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 476 с.
11. Стешин Б.В. Правові підстави використання поліграфу в Україні: матеріали III Міжнародного молодіжного наукового юридичного форуму. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 363-365.
12. Чернов О.В. Специфіка використання поліграфа в рамках судово-психологічної експертизи при розслідуванні умисних вбивств працівників правоохоронних органів, вчинених у зв'язку із використанням службових обов'язків. 30 років Закону України «Про судову експертизу»: сучасний стан та перспективи вдосконалення. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса 15 ютого 2024 р.)/відп.редактор А.Черемнова. Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. С.306-312.
13. Шаповалов В.О., Алексєєва-Процюк Д.О., Зубовський Д.С., Алексєєв О.О.Технологія застосування методик RI, POT та CIT в поліграфологічних дослідженнях: метод.рек. Київ, Нац.акад.внутр.справ, 2020. 136 с.
14. Tsekhan D.M., Murashko A. S. The Expediency of Using the Results of Psychophysiological Research Conduction Using a Computer Polygraph in the Collection of Evidence in Criminal Proceedings Against the Life and Health of a Person. *European Reforms Bulletinscientific: scientific peer-reviewed journal*. Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg, 2021. No. 1. P. 92-96.

Самостійна робота 1

Історія інструментальної детекції та аналіз сучасного стану української поліграфології. Етичні засади діяльності поліграфолога.

Питання

1. Які етапи можна виділити в історичному розвитку інструментальної детекції брехні та хто є засновниками цієї галузі?
2. У чому полягала суть перших експериментів із використання фізіологічних показників для виявлення неправдивих відповідей?
3. Які особливості мав перший поліграф, створений Леонардом Кілером, та як його пристрій вплинув на подальший розвиток поліграфології?
4. Яким чином розвивалася поліграфологія в Україні після 1991 року? Назвіть ключові етапи та події.
5. Які наукові та практичні центри поліграфології функціонують в Україні на сучасному етапі?
6. У яких сферах правоохоронної діяльності поліграф використовується найчастіше, та які завдання він дозволяє вирішувати?
7. Які етичні принципи повинні дотримуватися поліграфологи під час проведення досліджень?
8. У чому полягає правова природа добровільності проходження поліграфного дослідження?
9. Які чинники можуть впливати на достовірність результатів поліграфного тестування?
10. Які основні проблеми й дискусійні аспекти сучасного використання поліграфа в Україні ви можете виділити?

ТЕМА 2. ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНОГО ПОЛІГРАФА.

Практичне заняття 2 Основи проведення психофізіологічного дослідження із використанням комп'ютерного поліграфа.

ЗАВДАННЯ

I. Підготувати відповіді на теоретичні питання:

1. Визначення поняття психофізіологічного дослідження та його місце в системі спеціальних досліджень
2. Класифікація сучасних комп'ютерних поліграфів та принципи їх функціонування
3. Основні психофізіологічні показники, які реєструються під час дослідження
4. Особливості побудови структури тестування під час роботи з поліграфом
5. Методики тестування у поліграфології: огляд найбільш застосовуваних підходів
6. Основні етапи проведення психофізіологічного дослідження із використанням поліграфа
7. Аналіз валідності та надійності результатів поліграфного тестування
8. Проблема контрдосліджень і методів протидії під час тестування
9. Формування висновку за результатами психофізіологічного дослідження
10. Нормативно-правові та етичні аспекти використання поліграфа в Україні

II. Підготувати реферати (доповіді) або презентації на запропоновану тематику:

1. Історія розвитку психофізіологічних досліджень із використанням поліграфа
2. Основні технічні характеристики сучасних комп'ютерних поліграфів
3. Аналіз базових психофізіологічних реакцій, які є індикаторами приховування інформації
4. Порівняльна характеристика методик тестування в поліграфологічній практиці
5. Структура та зміст підготовчого етапу проведення дослідження на поліграфі
6. Етапи розробки ефективного тестового опитувальника для психофізіологічного дослідження
7. Проблематика хибнопозитивних результатів у дослідженнях на поліграфі
8. Психологічна підготовка поліграфолога до проведення дослідження
9. Роль поліграфа в кадровому відборі та внутрішніх розслідуваннях
10. Правові засади застосування поліграфа у сфері безпеки та правоохоронної діяльності

Методичні рекомендації

Для якісної підготовки до заняття здобувачам необхідно ознайомитися з теоретичними основами психофізіологічного дослідження як одного з напрямів спеціальних досліджень у сфері безпеки, криміналістики, кадрового відбору та службових перевірок. Особливу увагу

слід звернути на зміст поняття «психофізіологічне дослідження» та основні цілі його застосування в сучасних умовах.

Важливо вивчити типологію комп'ютерних поліграфів, їх технічні характеристики, функціональні можливості, програмне забезпечення та специфіку збору даних. Увагу слід акцентувати на принципах реєстрації та аналізу психофізіологічних показників, зокрема змін дихання, серцево-судинної діяльності, електродермальної активності та інших реакцій, що можуть свідчити про приховування інформації.

Здобувачам рекомендовано опрацювати наукові джерела щодо етапів підготовки та проведення тестування, зокрема підготовчий, тестовий та заключний етапи. Особливу увагу необхідно приділити методикам тестування, правилам формулювання тестових запитань, дотриманню психологічного контакту з респондентом, а також вимогам до умов дослідження.

Слід детально розглянути правила інтерпретації отриманих результатів, способи їх фіксації та критерії оцінювання достовірності даних. Також важливим є засвоєння матеріалу щодо можливих способів протидії поліграфному дослідженню та методів їх виявлення.

Необхідно ознайомитися з нормативно-правовими актами, які регулюють використання поліграфа в Україні, зокрема в контексті прав людини, недопущення тиску, збереження конфіденційності та добровільності участі у дослідженні.

Під час підготовки рекомендується опрацювати рекомендовану літературу, методичні матеріали, переглянути приклади тестів і схем опитування. За можливості доцільно ознайомитися з відеоматеріалами, що демонструють процес проведення дослідження з використанням поліграфа в реальних умовах.

Здобувачі мають бути готовими до практичного обговорення змісту тестових програм, етичних аспектів, а також до моделювання діалогу між поліграфологом і респондентом. Володіння базовими знаннями та розумінням ключових понять теми дозволить ефективно засвоїти матеріал заняття та сформулювати компетентності у сфері застосування поліграфа як інструмента психофізіологічної діагностики.

Перелік посилань:

1. Застосування поліграфування у внутрішньослужбовій діяльності поліцейських та державних службовців: методичні рекомендації/ Автори-упорядники: М.С. Цуцкірідзе, О.В. Одерій, В.В. Бурлака та ін. Київ: «КНТ», 2024. 112 с.
2. Криміналістика : підручник / В. М. Шевчук, В. А. Журавель, В. Ю. Шепітько та ін.; за ред. В. М. Шевчука. Харків : Право, 2024. 1008 с
3. Морозов О.М. Патопсихологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці: монографія. Київ: Алерта, 2023. 402 с.
4. Морозова Т.Р. Методика виявлення прихованої інформації у поліграфних дослідженнях: монографія. Київ: Алерта, 2023. 472 с.
5. Морозова Т.Р. Поліграфологія: підручник. Харків: «Естет Принт», 2019. 476 с.
6. Мотлях О.І. Поліграфологія: підручник. Київ: Освіта України, 2022. 550 с.
7. Деркач Л.М., Спіріна І.Д., Татарінов В.І., Пеньков С.В. Критерії оцінювання ефективності психофізіологічних досліджень з використанням поліграфу та організація моніторингу якості їх проведення: метод. рекомен. Дніпро: ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2022. 48 с.
8. Загородній В. Є. Щодо деяких чинників, які можуть завадити перевірці на поліграфі / В. Є. Загородній, І. В. Єлховський // Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали

Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 3. С. 328-330.

9. Мотлях О.І., Куценко Д.В., Яремчук Р.А. Психолого-правові засади застосування поліграфа у кадровому забезпеченні Національної поліції України: метод. рек. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 65 с.

10. Проведення психофізіологічного дослідження з використанням поліграфу: нормативно-правове забезпечення застосування поліграфа та психофізіологічних досліджень; організація та проведення психофізіологічного дослідження персоналу МОУ та ЗСУ; психофізіологічні дослідження із застосуванням поліграфа при здійсненні службових розслідувань стосовно військовослужбовців / Під заг. ред. М.М. Клименко. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 476 с.

11. Стешин Б.В. Правові підстави використання поліграфу в Україні: матеріали III Міжнародного молодіжного наукового юридичного форуму. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 363-365.

12. Чернов О.В. Специфіка використання поліграфа в рамках судово-психологічної експертизи при розслідуванні умисних вбивств працівників правоохоронних органів, вчинених у зв'язку із використанням службових обов'язків. 30 років Закону України «Про судову експертизу»: сучасний стан та перспективи вдосконалення. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса 15 ютого 2024 р.)/відп.редактор А.Черемнова. Одеса: Видавництво «Юридика».2024.С.306-312.

13. Шаповалов В.О., Алексєєва-Процюк Д.О., Зубовський Д.С., Алексєєв О.О.Технологія застосування методик RI, POT та CIT в поліграфологічних дослідженнях: метод.рек. Київ, Нац.акад.внутр.справ, 2020. 136 с.

14. Tsekhan D.M., Murashko A. S. The Expediency of Using the Results of Psychophysiological Research Conduction Using a Computer Polygraph in the Collection of Evidence in Criminal Proceedings Against the Life and Health of a Person. *European Reforms Bulletinscientific: scientific peer-reviewed journal*. Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg, 2021. No. 1. P. 92-96.

Самостійна робота 2

Основи проведення психофізіологічного дослідження із використанням комп'ютерного поліграфа.

Завдання

1. У чому полягає сутність психофізіологічного дослідження та яка його мета в контексті правоохоронної діяльності?

2. Які основні принципи роботи комп'ютерного поліграфа та які фізіологічні реакції він реєструє?

3. Опишіть основні етапи проведення психофізіологічного дослідження з використанням поліграфа.

4. Які види тестів застосовуються під час поліграфного дослідження та в чому полягають особливості кожного з них?

5. Які існують вимоги до формулювання контрольних та релевантних запитань у поліграфному тестуванні?
6. У чому полягає підготовка респондента до дослідження та які умови мають бути дотримані під час проведення тестування?
7. Які технічні засоби та програмне забезпечення використовуються для фіксації та аналізу результатів поліграфного дослідження?
8. Які існують способи протидії поліграфному тестуванню та як фахівець може їх виявити?
9. Проаналізуйте правові аспекти використання поліграфа в Україні. Які нормативно-правові документи регламентують таке дослідження?
10. Які етичні вимоги пред'являються до поліграфолога під час проведення психофізіологічного дослідження?

ТЕМА 3. КОНСТРУКЦІЯ ТА ПРИНЦИПИ РОБОТИ ПОЛІГРАФА. ПРАВИЛА ТА ВИМОГИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПОЛІГРАФОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.

Практичне заняття 3 Конструкція та принципи роботи поліграфа. Правила та вимоги до проведення поліграфологічного дослідження.

ЗАВДАННЯ

I. Підготувати відповіді на теоретичні питання:

1. Будова поліграфа: основні модулі та технічні компоненти
2. Види датчиків поліграфа та їх функціональне призначення
3. Принципи дії кожного типу датчика: як фіксується реакція організму
4. Алгоритм налаштування поліграфа перед дослідженням
5. Інтерфейс та функціональні можливості комп'ютеризованих поліграфів
6. Порівняння класичних та сучасних цифрових поліграфів: технічна еволюція
7. Технічні вимоги до приміщення для дослідження з використанням поліграфа
8. Правила технічної перевірки поліграфа перед початком тестування
9. Чутливість та калібрування датчиків поліграфа: вплив на достовірність даних
10. Типові технічні помилки при підключенні датчиків та їх наслідки

II. Підготувати реферати (доповіді) або презентації на запропоновану тематику:

1. Структурна будова сучасного поліграфа: аналіз складових елементів
2. Класифікація датчиків, які використовуються у поліграфології
3. Датчики реєстрації дихальної активності: будова та принцип роботи
4. Особливості електрокардіографічного та фотоплетизмографічного контролю
5. Електродермальна провідність як індикатор стресу: будова датчика та особливості застосування
6. Інтеграція програмного забезпечення в роботу поліграфа
7. Аналіз новітніх моделей поліграфів, що застосовуються в Україні
8. Критерії вибору поліграфа для криміналістичних досліджень
9. Можливості штучного інтелекту у сучасному програмному забезпеченні поліграфів
10. Аналіз типових технічних проблем у роботі поліграфа та методи їх усунення

Методичні рекомендації

Підготовка до заняття має починатися з ґрунтовного ознайомлення з теоретичними основами роботи поліграфа, його функціональним призначенням та базовими технічними характеристиками. Здобувачам рекомендується вивчити класифікацію сучасних поліграфів, зокрема розглянути особливості конструкцій цифрових та аналогових моделей, а також принципи їх дії. Особливу увагу слід звернути на детальний опис основних модулів пристрою, зокрема блоку реєстрації, обробки сигналу, виведення результатів, програмного забезпечення, інтерфейсів керування та способів підключення.

Окремий акцент необхідно зробити на вивченні призначення, конструкції та методів кріплення основних датчиків, які використовуються у поліграфологічному дослідженні: пневмодатчиків (для реєстрації дихання), датчиків електродермальної активності (шкірно-гальванічної реакції), кардіодатчиків (для вимірювання частоти серцевих скорочень), треморних сенсорів, датчиків руху тіла, голосового тремору та інших. Здобувачі повинні розуміти, які фізіологічні параметри фіксує кожен сенсор, а також як ці показники інтерпретуються у процесі аналізу.

Також необхідно ознайомитися з етапами підготовки до поліграфного тестування, правилами поведінки поліграфолога перед, під час і після дослідження, вимогами до технічного оснащення та умов приміщення для проведення тестування. Важливим є засвоєння етичних вимог до процедури дослідження, зокрема принципу добровільності, конфіденційності та професійної об'єктивності.

Здобувачам рекомендується опрацювати рекомендовану літературу, переглянути відеоматеріали або демонстраційні дослідження, а також підготуватися до практичних демонстрацій, які передбачають візуалізацію роботи датчиків і аналіз їхніх сигналів. Ретельне засвоєння зазначеного матеріалу дозволить студентам повноцінно долучитися до обговорення під час заняття та виконати практичні завдання на належному рівні.

Перелік посилань:

1. Застосування поліграфування у внутрішньослужбовій діяльності поліцейських та державних службовців: методичні рекомендації/ Автори-упорядники: М.С. Цуцкірідзе, О.В. Одерій, В.В. Бурлака та ін. Київ: «КНТ», 2024. 112 с.
2. Криміналістика : підручник / В. М. Шевчук, В. А. Журавель, В. Ю. Шепітько та ін.; за ред. В. М. Шевчука. Харків : Право, 2024. 1008 с
3. Морозов О.М. Патофизиологический анализ личности в правоохранительной практике: монография. Київ: Алерта, 2023. 402 с.
4. Морозова Т.Р. Методика выявления прихованої інформації у поліграфних дослідженнях: монография. Київ: Алерта, 2023. 472 с.
5. Морозова Т.Р. Поліграфологія: підручник. Харків: «Естет Принт», 2019. 476 с.
6. Мотлях О.І. Поліграфологія: підручник. Київ: Освіта України, 2022. 550 с.
7. Деркач Л.М., Спіріна І.Д., Татарінов В.І., Пеньков С.В. Критерії оцінювання ефективності психофізіологічних досліджень з використанням поліграфа та організація моніторингу якості їх проведення: метод. рекомен. Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2022. 48 с.
8. Загородній В. Є. Щодо деяких чинників, які можуть завадити перевірці на поліграфі / В. Є. Загородній, І. В. Єлховський // Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. – Одеса : Гельветика, 2020. Т. 3. С. 328-330.
9. Мотлях О.І., Куценко Д.В., Яремчук Р.А. Психолого-правові засади застосування поліграфа у кадровому забезпеченні Національної поліції України: метод. рек. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 65 с.
10. Проведення психофізіологічного дослідження з використанням поліграфа: нормативно-правове забезпечення застосування поліграфа та психофізіологічних досліджень; організація та проведення психофізіологічного дослідження персоналу МОУ та ЗСУ; психофізіологічні дослідження із застосуванням поліграфа при здійсненні службових

розслідувань стосовно військовослужбовців / Під заг. ред. М.М. Клименко. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 476 с.

11. Стешин Б.В. Правові підстави використання поліграфа в Україні: матеріали III Міжнародного молодіжного наукового юридичного форуму. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 363-365.

12. Чернов О.В. Специфіка використання поліграфа в рамках судово-психологічної експертизи при розслідуванні умисних вбивств працівників правоохоронних органів, вчинених у зв'язку із використанням службових обов'язків. 30 років Закону України «Про судову експертизу»: сучасний стан та перспективи вдосконалення. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса 15 ютого 2024 р.)/відп.редактор А.Черемнова. Одеса: Видавництво «Юридика».2024.С.306-312.

13. Шаповалов В.О., Алексєєва-Процюк Д.О., Zubovskiy D.S., Алексєєв О.О.Технологія застосування методик RI, POT та CIT в поліграфологічних дослідженнях: метод.рек. Київ, Нац.акад.внутр.справ, 2020. 136 с.

14. Tsekhan D.M., Murashko A. S. The Expediency of Using the Results of Psychophysiological Research Conduction Using a Computer Polygraph in the Collection of Evidence in Criminal Proceedings Against the Life and Health of a Person. *European Reforms Bulletinscientific: scientific peer-reviewed journal*. Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg, 2021. No. 1. P. 92-96.

Самостійна робота 3

Конструкція та принципи роботи поліграфа. Правила та вимоги до проведення поліграфологічного дослідження.

Завдання

1. У чому полягає принцип дії сучасного поліграфа як технічного засобу фіксації психофізіологічних реакцій?

2. Які основні елементи конструкції має сучасний поліграф і яке їх функціональне призначення?

3. Для чого використовуються пневмодатчики у поліграфі та як вони фіксують дихальну активність?

4. Яке значення має датчик електродермальної активності під час поліграфологічного дослідження?

5. Як працюють датчики серцево-судинної активності та які показники вони реєструють?

6. Що таке треморні датчики і яку роль вони відіграють у дослідженні з використанням поліграфа?

7. Які особливості має програмне забезпечення поліграфа та які функції воно виконує під час тестування?

8. Які технічні та організаційні вимоги висуваються до підготовки поліграфа перед дослідженням?

9. Які умови повинні бути забезпечені у приміщенні для проведення поліграфологічного дослідження?

10. Як здійснюється фіксація, зберігання та інтерпретація результатів, отриманих за допомогою поліграфа?

ТЕМА 4. МЕТОДИКА ВИЯВЛЕННЯ ПРИХОВАНОЇ ІНФОРМАЦІЇ.

Практичне заняття 4

Методика виявлення прихованої інформації. Частина 1

ЗАВДАННЯ

I. Підготувати відповіді на теоретичні питання:

1. Історичні передумови створення методики виявлення прихованої інформації.
2. Основні теоретичні засади методики виявлення прихованої інформації.
3. Структура та етапи застосування методики виявлення прихованої інформації.
4. Ключові психофізіологічні реакції, які реєструються під час тестування.
5. Характеристика нейтральних та значимих запитань у методиці.
6. Вимоги до побудови тестів у межах методики виявлення прихованої інформації.
7. Підготовка особи до дослідження з виявлення прихованої інформації.
8. Особливості фіксації реакцій на стимульний матеріал.
9. Роль психологічного фактору у методиці виявлення прихованої інформації.
10. Переваги та обмеження застосування методики у практичній діяльності.

II. Підготувати реферати (доповіді) або презентації на запропоновану тематику:

1. Біографічні відомості та науковий внесок вітчизняних поліграфологів у сферу психофізіологічного дослідження.
2. Порівняльний аналіз методики виявлення прихованої інформації з іншими методиками.
3. Особливості формування стимульного матеріалу в методиці виявлення прихованої інформації.
4. Роль значимих запитань у структурі психофізіологічного тестування.
5. Методичні аспекти роботи поліграфолога за методикою виявлення прихованої інформації.
6. Психологічна підготовка досліджуваного: вплив на результативність тесту.
7. Верифікація результатів дослідження: інтерпретація та помилки.
8. Етичні стандарти при використанні методики виявлення прихованої інформації.
9. Застосування методики виявлення прихованої інформації у кримінальних провадженнях: переваги та ризики.
10. Актуальні проблеми та перспективи вдосконалення методики виявлення прихованої інформації.

Методичні рекомендації

Підготовка здобувачів до заняття з вивчення методики виявлення прихованої інформації має бути системною й орієнтованою на засвоєння як теоретичних основ, так і практичних аспектів цієї психофізіологічної техніки. Насамперед здобувачам необхідно ознайомитися з основами психофізіології, що лежать в основі детекції прихованої інформації,

зокрема принципами роботи поліграфа, реакціями організму на стимулюючі фактори та механізмами формування відповідей на різні типи запитань.

Особливу увагу слід приділити науковій спадщині та професійній діяльності Т.Р. Морозової, адже саме її дослідження заклали основу розробки унікального методу виявлення прихованої інформації. Рекомендується ознайомитися з першоджерелами, де описано структуру методики, логіку побудови тестів, типи запитань (значимі, нейтральні) та особливості їх впливу на психофізіологічну реактивність обстежуваного.

Здобувачі повинні розібратися в алгоритмі підготовки тестування: від збирання первинної інформації до інтерпретації отриманих результатів. Не менш важливо вивчити правила підбору стимульного матеріалу, формування запитань і створення умов, що мінімізують зовнішні впливи та забезпечують об'єктивність результатів. Паралельно варто звернути увагу на методи підвищення мотивації опитуваного до щирих відповідей та способи зниження психологічного опору.

У процесі підготовки до заняття доцільно ознайомитися з прикладами практичного застосування методики виявлення прихованої інформації у криміналістиці, кадровій роботі, безпековій сфері. Розгляд таких прикладів дозволить не лише глибше зрозуміти механізми методики, а й оцінити її ефективність та обмеження в реальних умовах.

Окремим блоком підготовки є вивчення етичних норм і правових засад застосування поліграфічних методик. Здобувачі повинні усвідомлювати відповідальність, яка покладається на фахівця-поліграфолога, та дотримуватись стандартів професійної етики.

Рекомендовано використовувати наукові статті, навчальні посібники, авторські монографії Т.Р. Морозової, а також матеріали з базової та спеціальної психофізіології. Високу ефективність має попереднє обговорення проблемних питань у малих групах, аналіз кейсів, моделювання тестових ситуацій або участь у тренінгах. Такий підхід дозволяє не лише сформулювати знання, а й закласти основи для розвитку практичних навичок у сфері виявлення прихованої інформації.

У підсумку, якісна підготовка до заняття передбачає всебічне вивчення методики виявлення прихованої інформації як ефективного інструменту психофізіологічного аналізу, з акцентом на її наукову обґрунтованість, технічну реалізацію, етичні аспекти та прикладне значення.

Перелік посилань:

1. Застосування поліграфування у внутрішньослужбовій діяльності поліцейських та державних службовців: методичні рекомендації/ Автори-упорядники: М.С. Цуцкірідзе, О.В. Одерій, В.В. Бурлака та ін. Київ: «КНТ», 2024. 112 с.
2. Криміналістика : підручник / В. М. Шевчук, В. А. Журавель, В. Ю. Шепітько та ін.; за ред. В. М. Шевчука. Харків : Право, 2024. 1008 с
3. Морозов О.М. Патопсихологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці: монографія. Київ: Алерта, 2023. 402 с.
4. Морозова Т.Р. Методика виявлення прихованої інформації у поліграфічних дослідженнях: монографія. Київ: Алерта, 2023. 472 с.
5. Морозова Т.Р. Поліграфологія: підручник. Харків: «Естет Принт», 2019. 476 с.
6. Мотлях О.І. Поліграфологія: підручник. Київ: Освіта України, 2022. 550 с.
7. Деркач Л.М., Спіріна І.Д., Татарінов В.І., Пеньков С.В. Критерії оцінювання ефективності психофізіологічних досліджень з використанням поліграфа та організація

моніторингу якості їх проведення: метод. рекомендації. Дніпро: ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2022. 48 с.

8. Загородній В. Є. Щодо деяких чинників, які можуть завадити перевірці на поліграфі / В. Є. Загородній, І. В. Єлховський // Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. – Одеса : Гельветика, 2020. Т. 3. С. 328-330.

9. Мотлях О.І., Куценко Д.В., Яремчук Р.А. Психолого-правові засади застосування поліграфа у кадровому забезпеченні Національної поліції України: метод. рек. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 65 с.

10. Проведення психофізіологічного дослідження з використанням поліграфу: нормативно-правове забезпечення застосування поліграфа та психофізіологічних досліджень; організація та проведення психофізіологічного дослідження персоналу МОУ та ЗСУ; психофізіологічні дослідження із застосуванням поліграфа при здійсненні службових розслідувань стосовно військовослужбовців / Під заг. ред. М.М. Клименко. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 476 с.

11. Стешин Б.В. Правові підстави використання поліграфу в Україні: матеріали III Міжнародного молодіжного наукового юридичного форуму. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 363-365.

12. Чернов О.В. Специфіка використання поліграфа в рамках судово-психологічної експертизи при розслідуванні умисних вбивств працівників правоохоронних органів, вчинених у зв'язку із використанням службових обов'язків. 30 років Закону України «Про судову експертизу»: сучасний стан та перспективи вдосконалення. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса 15 ютого 2024 р.)/відп.редактор А.Черемнова. Одеса: Видавництво «Юридика».2024.С.306-312.

13. Шаповалов В.О., Алексєєва-Процюк Д.О., Зубовський Д.С., Алексєєв О.О.Технологія застосування методик RI, POT та CIT в поліграфологічних дослідженнях: метод.рек. Київ, Нац.акад.внутр.справ, 2020. 136 с.

14. Tsekhan D.M., Murashko A. S. The Expediency of Using the Results of Psychophysiological Research Conduction Using a Computer Polygraph in the Collection of Evidence in Criminal Proceedings Against the Life and Health of a Person. *European Reforms Bulletinscientific: scientific peer-reviewed journal*. Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg, 2021. No. 1. P. 92-96.

Самостійна робота 4

Методика виявлення прихованої інформації. Частина 1

Завдання

1. У чому полягає суть методики виявлення прихованої інформації за Т.Р. Морозовою?
2. Які психофізіологічні принципи покладені в основу даної методики?
3. Які завдання ставляться перед поліграфологом при застосуванні методики виявлення прихованої інформації?
4. Яку роль відіграє психоемоційна напруга у виявленні прихованої інформації?
5. Як відрізняється реакція на значимі та нейтральні запитання в межах цієї методики?

6. Які вимоги висуваються до формулювання запитань за методикою виявлення прихованої інформації?
7. Як забезпечується надійність і валідність отриманих результатів?
8. У чому полягає етапність проведення дослідження за даною методикою?
9. Які типові помилки допускають поліграфологи при використанні цієї методики?
10. Як можна оцінити ефективність методики в практиці криміналістичних або кадрових перевірок?

Практичне заняття 5

Методика виявлення прихованої інформації. Частина 2

ЗАВДАННЯ

I. Підготувати відповіді на теоретичні питання:

1. Підготовка обстежуваної особи до дослідження за методикою виявлення прихованої інформації.
2. Алгоритм добору стимульного матеріалу для тестування за методикою виявлення прихованої інформації.
3. Формування контрольної групи запитань у практиці поліграфного обстеження.
4. Методика побудови тестів з імовірнісним включенням релевантних стимулів.
5. Практика застосування методу виключення в межах методики виявлення прихованої інформації.
6. Аналіз поліграм за результатами тестування: виявлення характерних патернів.
7. Типові реакції обстежуваних при виявленні емоційно значущої інформації.
8. Адаптація методики виявлення прихованої інформації до ситуаційних завдань у кримінальному процесі.
9. Порівняльний аналіз результатів дослідження з попередньою вербальною інформацією.
10. Оцінка достовірності отриманих даних: використання допоміжних шкал і показників.

II. Підготувати реферати (довіді) або презентації на запропоновану тематику:

1. Практичне значення методики виявлення прихованої інформації в роботі з правопорушниками.
2. Використання методики виявлення прихованої інформації у розслідуванні злочинів проти особи.
3. Особливості виявлення неправдивих свідчень за допомогою аналізу поліграм.
4. Методичні підходи до формулювання стимулів у професійних кадрових перевірках.
5. Розробка сценарію тестування за методикою виявлення прихованої інформації: від теорії до практики.
6. Оцінка чутливості психофізіологічних реакцій до прихованої інформації.
7. Проблематика симуляції або протидії дослідженню за методикою виявлення прихованої інформації.
8. Верифікація результатів поліграфного тесту шляхом порівняння з оперативною інформацією.
9. Використання методики виявлення прихованої інформації в межах психологічної експертизи.
10. Моделювання кейсів для навчального тестування з виявлення прихованої інформації.

Методичні рекомендації

Методичні рекомендації щодо підготовки здобувачів до заняття орієнтовані на формування глибокого практичного розуміння специфіки застосування даної методики в умовах реального поліграфологічного дослідження. Основна мета підготовки – забезпечити здобувачів знаннями, що дозволяють ефективно виявляти приховану інформацію, правильно формувати тестові блоки, інтерпретувати психофізіологічні реакції, а також працювати з особами, які можуть свідомо приховувати або спотворювати відомості, що становлять інтерес для слідства або оперативної перевірки.

Перш за все, здобувачам необхідно ознайомитися з базовими поняттями, що стосуються механізмів приховування інформації людиною, зокрема – психологічних та поведінкових ознак. Необхідно вивчити, як саме проявляються когнітивна напруга, емоційна збудженість і моторна реактивність при намаганні суб'єкта приховати або викривити інформацію. Варто звернути увагу на те, які фізіологічні показники найбільш інформативні у таких випадках, та як вони змінюються в залежності від змісту поставлених запитань.

Особливу увагу варто приділити вивченню етапів побудови діагностичних тестів. Здобувачі повинні вміти розрізняти логіку побудови тестів типу «Виявлення інформації, що зберігається в пам'яті» (іноді цей підхід називають тестом із значущими стимулами), вміти формувати блоки контрольних, релевантних та нейтральних запитань. Необхідно опрацювати особливості відбору стимулів (наприклад, назв об'єктів, подій, термінів), які мають або не мають бути знайомими тестованій особі. Важливо розуміти, як запитання різного типу впливають на психофізіологічну відповідь, та які реакції вважаються типовими для осіб, що мають приховану інформацію.

Під час підготовки здобувачам рекомендується практично попрацювати з прикладами побудови тестових сесій, змодельовати ситуації оперативного інтересу, в яких слід визначити, чи знає особа конкретні деталі злочину, які доступні лише винному. Корисним буде також вивчення справжніх кейсів застосування методики виявлення прихованої інформації – з акцентом на побудову формулювань запитань, логіку структури тесту, а також аналіз реакцій, що свідчать про розпізнавання стимулів.

Необхідно опрацювати методику аналізу та інтерпретації отриманих даних. Здобувачам слід оволодіти навичками розшифрування результатів за поліграмами, звертаючи увагу на зміну таких показників, як електродермальна реакція, частота дихання, артеріальний тиск та пульс. Слід вивчити, як обробляються результати тестів із використанням комп'ютерного забезпечення, які типові помилки можуть траплятися під час інтерпретації, та як їх уникнути.

Окремим завданням є підготовка до проведення попереднього інтерв'ю. Здобувачі повинні зрозуміти, як саме здійснюється встановлення психологічного контакту з тестованим, які питання ставляться з метою уточнення обставин подій, та як враховуються поведінкові індикатори обману. Доцільно також вивчити етичні аспекти роботи з особами, яких тестують, дотримання норм добровільності та психологічної безпеки в ході дослідження.

У рамках підготовки до заняття здобувачі повинні самостійно проаналізувати практичні приклади неправильного формування тестів, некоректного вибору стимулів або хибної інтерпретації психофізіологічних реакцій, що може призвести до помилкових висновків. Також рекомендовано скласти власні варіанти тестових запитань для типових ситуацій (наприклад, крадіжка, витік інформації, співпраця з третьою стороною) та запропонувати логіку їх побудови з обґрунтуванням.

Підсумовуючи, підготовка до заняття має носити прикладний характер і ґрунтуватися на активному опрацюванні методичних вказівок, практичних завдань та аналізі кейсів. Лише у поєднанні з практичним аналізом та моделюванням ситуацій методика Морозової розкривається як ефективний інструмент виявлення прихованої інформації в поліграфологічній практиці.

Перелік посилань:

1. Застосування поліграфування у внутрішньослужбовій діяльності поліцейських та державних службовців: методичні рекомендації/ Автори-упорядники: М.С. Цуцкірідзе, О.В. Одерій, В.В. Бурлака та ін. Київ: «КНТ», 2024. 112 с.
2. Криміналістика : підручник / В. М. Шевчук, В. А. Журавель, В. Ю. Шепітько та ін.; за ред. В. М. Шевчука. Харків : Право, 2024. 1008 с
3. Морозов О.М. Патопсихологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці: монографія. Київ: Алерта, 2023.402 с.
4. Морозова Т.Р. Методика виявлення прихованої інформації у поліграфних дослідженнях: монографія. Київ: Алерта, 2023.472 с.
5. Морозова Т.Р. Поліграфологія: підручник. Харків: «Естет Принт», 2019. 476 с.
6. Мотлях О.І. Поліграфологія: підручник. Київ: Освіта України, 2022. 550 с.
7. Деркач Л.М., Спіріна І.Д., Татарінов В.І., Пеньков С.В. Критерії оцінювання ефективності психофізіологічних досліджень з використанням поліграфу та організація моніторингу якості їх проведення: метод. рекомен. Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2022. 48 с.
8. Загородній В. Є. Щодо деяких чинників, які можуть завадити перевірці на поліграфі / В. Є. Загородній, І. В. Єлховський // Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 3. С. 328-330.
9. Мотлях О.І., Куценко Д.В., Яремчук Р.А. Психолого-правові засади застосування поліграфа у кадровому забезпеченні Національної поліції України: метод. рек. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 65 с.
10. Проведення психофізіологічного дослідження з використанням поліграфу: нормативно-правове забезпечення застосування поліграфа та психофізіологічних досліджень; організація та проведення психофізіологічного дослідження персоналу МОУ та ЗСУ; психофізіологічні дослідження із застосуванням поліграфа при здійсненні службових розслідувань стосовно військовослужбовців / Під заг. ред. М.М. Клименко. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 476 с.
11. Стешин Б.В. Правові підстави використання поліграфу в Україні: матеріали III Міжнародного молодіжного наукового юридичного форуму. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 363-365.
12. Чернов О.В. Специфіка використання поліграфа в рамках судово-психологічної експертизи при розслідуванні умисних вбивств працівників правоохоронних органів, вчинених у зв'язку із використанням службових обов'язків. 30 років Закону України «Про судову експертизу»: сучасний стан та перспективи вдосконалення. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса 15 ютого 2024 р.)/відп.редактор А.Черемнова. Одеса: Видавництво «Юридика».2024.С.306-312.

13. Шаповалов В.О., Алексєєва-Процюк Д.О., Зубовський Д.С., Алексєєв О.О. Технологія застосування методик RI, POT та CIT в поліграфологічних дослідженнях: метод. рек. Київ, Нац. акад. внутр. справ, 2020. 136 с.

14. Tsekhan D.M., Murashko A. S. The Expediency of Using the Results of Psychophysiological Research Conduction Using a Computer Polygraph in the Collection of Evidence in Criminal Proceedings Against the Life and Health of a Person. *European Reforms Bulletinscientific: scientific peer-reviewed journal*. Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg, 2021. No. 1. P. 92-96.

Самостійна робота 5

Методика виявлення прихованої інформації. Частина 2

Завдання

1. У чому полягає сутність методики виявлення прихованої інформації і як вона відрізняється від інших поліграфічних методик?
2. Які види прихованої інформації найчастіше виявляються за допомогою методики Морозової у кримінальних провадженнях?
3. Як підбираються релевантні запитання під час підготовки до дослідження за методикою виявлення прихованої інформації?
4. У чому полягає специфіка побудови тесту на знання відомого рішення та невідомого рішення у межах цієї методики?
5. Які типові помилки допускаються при використанні методики виявлення прихованої інформації у практиці правоохоронців?
6. Як адаптується методика виявлення прихованої інформації до різних категорій осіб: свідків, підозрюваних, потерпілих?
7. Яке значення мають психофізіологічні реакції піддослідного під час проведення тесту за методикою виявлення прихованої інформації?
8. Як аналізуються поліграфічні діаграми при використанні методики виявлення прихованої інформації?
9. Які практичні кейси із застосування методики виявлення прихованої інформації є найвідомішими і що вони демонструють у контексті доказового значення?
10. Яким чином результати тестування за методикою виявлення прихованої інформації документуються і подаються у правовому процесі?

ТЕМА 5. ПРОТИДІЯ ПОЛІГРАФОЛОГІЧНІЙ ПЕРЕВІРЦІ: ВИДИ, СПОСОБИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ.

Практичне заняття 6 Протидія поліграфологічній перевірці: види, способи попередження та припинення.

ЗАВДАННЯ

I. Підготувати відповіді на теоретичні питання:

1. Поняття і класифікація форм протидії під час проходження поліграфологічного дослідження
2. Психофізіологічні та поведінкові ознаки активної протидії перевірці на поліграфі
3. Використання фармакологічних засобів для імітації психоемоційної стабільності
4. Механічна протидія: застосування сторонніх предметів і прийомів фізичного впливу на реакції організму
5. Інтелектуальна підготовка до поліграфа: заучування тестів, тренування самоконтролю та моделювання емоцій
6. Професійні тренінги для навчання протидії поліграфу: зміст, організатори, правова оцінка
7. Тактика поліграфолога щодо виявлення прихованих спроб протидії під час обстеження
8. Аналіз діаграм і результатів: як проявляється протидія у поліграмі (неузгодженість реакцій, артефакти тощо)
9. Способи нейтралізації і попередження протидії під час підготовки до тестування
10. Юридичні та етичні аспекти виявлення фактів протидії поліграфологічному дослідженню

II. Підготувати реферати (доповіді) або презентації на запропоновану тематику:

1. Психологічний портрет особи, яка схильна до протидії під час перевірки на поліграфі
2. Аналіз ефективності фармакологічних засобів у спробах обманути поліграф
3. Типологія поведінкових індикаторів при активній та пасивній протидії поліграфологу
4. Правовий статус поліграфа та правомірність заходів у разі виявлення протидії
5. Засоби прихованого фізичного впливу на результати перевірки: класифікація та виявлення
6. Сучасні технічні засоби виявлення протидії при поліграфологічному тестуванні
7. Роль підготовчої бесіди в нейтралізації намірів протидії
8. Досвід іноземних держав у розпізнаванні та припиненні протидії поліграфу
9. Практичний аналіз кейсів, де спроби протидії були виявлені та враховані під час експертного висновку
10. Методика побудови контрольних тестів, чутливих до ознак протидії в ході опитування

Методичні рекомендації

Для ефективної підготовки до заняття здобувачам необхідно насамперед ознайомитися з базовими теоретичними положеннями щодо принципів функціонування поліграфа, особливостей психофізіологічних реакцій людини під час тестування, а також загальних понять про поліграфологічне дослідження. Рекомендується вивчити нормативно-правові акти, що регламентують використання поліграфа в криміналістиці, кадровій роботі, безпековій сфері.

Особливу увагу варто звернути на класифікацію способів протидії поліграфологічній перевірці, які умовно поділяються на фізіологічні, психологічні та технічні. Здобувачі мають проаналізувати практичні приклади застосування кожного виду протидії та засвоїти методи їх розпізнавання.

У процесі підготовки слід опрацювати літературні джерела, присвячені формуванню контролю над психофізіологічними реакціями, зокрема техніки дихального контролю, підвищення больового порогу, використання медикаментів або пристроїв, здатних викривити показники. Особливо рекомендується вивчити праці, що описують реальні кейси виявлення подібних дій під час досліджень на поліграфі.

Крім теоретичного матеріалу, необхідно засвоїти й практичні аспекти, зокрема методику виявлення ознак протидії в ході тестування, інтерпретацію нетипових або замаскованих реакцій, а також шляхи їх нейтралізації. Це передбачає аналіз поліграм, що містять спотворення, і самостійну спробу класифікувати виявлені аномалії.

Окрему увагу слід приділити розгляду ефективних способів профілактики спроб протидії поліграфологічній перевірці. Сюди входять підготовчі бесіди, формулювання питань, вибір контрольних та релевантних блоків, а також забезпечення комунікативної нейтральності з боку поліграфолога.

Під час самостійної підготовки важливо не лише опиратись на підручники й наукові статті, але й використовувати відеоматеріали з реальних досліджень, інструкції до застосування поліграфа та аналітичні звіти. Аналіз таких джерел дозволить краще зрозуміти специфіку поведінки респондентів, які намагаються обманути поліграф.

У підготовці до заняття здобувачам рекомендовано працювати в малих групах з метою моделювання ситуацій та обговорення можливих сценаріїв протидії. Це дозволить виробити навички спільного аналізу та критичного мислення при розгляді сумнівних результатів перевірки.

Також важливим етапом є ознайомлення з технічними характеристиками сучасних поліграфів, особливостями роботи датчиків, їх налаштування та реагування на аномальні сигнали. Практичне розуміння цих аспектів сприятиме точнішій оцінці спроб впливу на результати.

Для закріплення знань доцільно виконати декілька прикладних завдань, таких як аналіз поліграм з ознаками втручання, написання короткого огляду методів виявлення прихованого впливу, складання списку запобіжних заходів під час перевірки.

Підсумовуючи, здобувачам варто підходити до підготовки системно: поєднувати опрацювання теорії з аналізом практичних ситуацій, тренувати навички ідентифікації та інтерпретації ознак протидії, і головне – формувати вміння працювати з поліграфом як комплексним діагностичним інструментом у реальних умовах.

Перелік посилань:

1. Застосування поліграфування у внутрішньослужбовій діяльності поліцейських та державних службовців: методичні рекомендації/ Автори-упорядники: М.С. Цуцкірідзе, О.В. Одерій, В.В. Бурлака та ін. Київ: «КНТ», 2024. 112 с.
2. Криміналістика : підручник / В. М. Шевчук, В. А. Журавель, В. Ю. Шепітько та ін.; за ред. В. М. Шевчука. Харків : Право, 2024. 1008 с
3. Морозов О.М. Патопсихологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці: монографія. Київ: Алерта, 2023. 402 с.
4. Морозова Т.Р. Методика виявлення прихованої інформації у поліграфних дослідженнях: монографія. Київ: Алерта, 2023. 472 с.
5. Морозова Т.Р. Поліграфологія: підручник. Харків: «Естет Принт», 2019. 476 с.
6. Мотлях О.І. Поліграфологія: підручник. Київ: Освіта України, 2022. 550 с.
7. Деркач Л.М., Спіріна І.Д., Татарінов В.І., Пеньков С.В. Критерії оцінювання ефективності психофізіологічних досліджень з використанням поліграфа та організація моніторингу якості їх проведення: метод. рекомен. Дніпро: ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2022. 48 с.
8. Загородній В. Є. Щодо деяких чинників, які можуть завадити перевірці на поліграфі / В. Є. Загородній, І. В. Єлховський // Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. – Одеса : Гельветика, 2020. Т. 3. С. 328-330.
9. Мотлях О.І., Куценко Д.В., Яремчук Р.А. Психолого-правові засади застосування поліграфа у кадровому забезпеченні Національної поліції України: метод. рек. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 65 с.
10. Проведення психофізіологічного дослідження з використанням поліграфа: нормативно-правове забезпечення застосування поліграфа та психофізіологічних досліджень; організація та проведення психофізіологічного дослідження персоналу МОУ та ЗСУ; психофізіологічні дослідження із застосуванням поліграфа при здійсненні службових розслідувань стосовно військовослужбовців / Під заг. ред. М.М. Клименко. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 476 с.
11. Стешин Б.В. Правові підстави використання поліграфа в Україні: матеріали III Міжнародного молодіжного наукового юридичного форуму. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 363-365.
12. Чернов О.В. Специфіка використання поліграфа в рамках судово-психологічної експертизи при розслідуванні умисних вбивств працівників правоохоронних органів, вчинених у зв'язку із використанням службових обов'язків. 30 років Закону України «Про судову експертизу»: сучасний стан та перспективи вдосконалення. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса 15 ютого 2024 р.)/відп.редактор А.Черемнова. Одеса: Видавництво «Юридика».2024.С.306-312.
13. Шаповалов В.О., Алексєєва-Процюк Д.О., Зубовський Д.С., Алексєєв О.О. Технологія застосування методик RI, POT та CIT в поліграфологічних дослідженнях: метод. рек. Київ, Нац. акад. внутр. справ, 2020. 136 с.
14. Tsekhan D.M., Murashko A. S. The Expediency of Using the Results of Psychophysiological Research Conduction Using a Computer Polygraph in the Collection of Evidence in Criminal Proceedings Against the Life and Health of a Person. *European Reforms Bulletinscientific: scientific peer-reviewed journal*. Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg, 2021. No. 1. P. 92-96.

Самостійна робота 6

Протидія поліграфологічній перевірці: види, способи попередження та припинення.

Завдання

1. У чому полягає суть активної та пасивної протидії під час проходження поліграфологічного дослідження?
2. Які психофізіологічні методи використовуються особами з метою обману поліграфа?
3. Які фармакологічні засоби можуть впливати на результати поліграфологічної перевірки, і як їх виявляють?
4. Як змінюється фізіологічна реакція досліджуваного при навмисній протидії поліграфу?
5. У чому полягає ризик використання медіації або попереднього навчання з метою маніпуляцій результатами поліграфа?
6. Яким чином поліграфолог може виявити спроби навмисного викривлення результатів дослідження?
7. Які стратегії застосовуються для припинення протидії під час тестування на поліграфі?
8. Як правильно документувати ознаки або факти протидії поліграфологічному дослідженню?
9. Які етичні та правові аспекти слід враховувати при виявленні спроб протидії під час перевірки?
10. Як впливає рівень підготовки поліграфолога на ефективність виявлення і припинення протидії перевірці?

ТЕМА 6. ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОВЕДЕННЯ ПОЛІГРАФОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ. ТИПОВІ ПОМИЛКИ ПОЛІГРАФОЛОГІВ.

Практичне заняття 7 Оцінка результатів проведення поліграфологічного дослідження. Типові помилки поліграфологів.

ЗАВДАННЯ

I. Підготувати відповіді на теоретичні питання:

1. Критерії достовірності результатів поліграфологічного дослідження: теоретичний і практичний вимір.
2. Алгоритм оцінки реакцій за даними поліграфа: методики шкалювання, порівняння та аналіз.
3. Проблема хибнопозитивних та хибнонегативних результатів: виявлення та наслідки.
4. Типові помилки поліграфологів на етапі підготовки до дослідження (формулювання питань, адаптація клієнта).
5. Типові помилки на етапі тестування (методика, контакт із досліджуваним, вплив емоційного фону).
6. Оцінка психофізіологічних показників при наявності медичних чи психологічних протипоказань.
7. Вплив на результати дослідження неврахування індивідуальних особливостей досліджуваного.
8. Формулювання висновку поліграфолога: структура, логічність, обґрунтованість.
9. Невірне тлумачення нейтральних, суперечливих або амбівалентних результатів
10. Способи підвищення точності інтерпретації даних поліграфа: технології, практичні навички, кейси.

II. Підготувати реферати (довіді) або презентації на запропоновану тематику:

1. Методика багаторівневої оцінки результатів поліграфологічного дослідження: сучасний підхід.
2. Типові помилки при побудові питань у тестах: аналіз практики.
3. Аналіз причин і наслідків хибних результатів поліграфологічних перевірок у кримінальному процесі.
4. Порушення стандартів етики поліграфолога як джерело спотворення результатів.
5. Випадки помилкової оцінки поліграфічних даних у гучних судових справах: приклади та висновки.
6. Психофізіологічні маркери неправильної інтерпретації результатів: роль стресу, тривожності, фобій.
7. Роль досвіду поліграфолога у точності аналізу отриманих даних: емпіричне дослідження.
8. Фактор упередженості в оцінці результатів поліграфа: шляхи попередження.

9. Проблематика відсутності уніфікованих протоколів оцінки результатів в Україні.

10. Практичні рекомендації щодо перевірки правильності висновку поліграфолога іншими спеціалістами.

Методичні рекомендації

Підготовка до заняття з даної теми вимагає від здобувачів ґрунтовного опрацювання теоретичних засад поліграфологічних досліджень, а також розвитку практичних навичок критичного аналізу результатів таких досліджень. Передусім рекомендується ознайомитися з нормативно-правовими актами, які регламентують використання поліграфа в Україні, зокрема положеннями щодо допустимості результатів у кримінальному провадженні, а також вивчити міжнародний досвід щодо оцінки достовірності поліграфологічних висновків.

Особливу увагу слід звернути на класифікацію типових помилок, що виникають у процесі підготовки, проведення та аналізу поліграфологічного тестування. Здобувачі повинні навчитися розрізняти технічні, методичні та інтерпретаційні помилки, що можуть суттєво вплинути на результати дослідження. У процесі підготовки варто також опрацювати приклади з реальної практики, коли помилки поліграфологів призвели до хибних висновків, а отже – до процесуальних порушень чи несправедливих рішень.

Рекомендується проаналізувати сучасні методики оцінювання поліграфологічних даних, зокрема методи шкалювання (Numerical Scoring), які використовуються у світовій практиці, а також оцінити їх надійність та валідність. У межах самостійної роботи здобувачам слід розглянути роль експерта у формулюванні висновку та визначити межі допустимості оцінних суджень, що ґрунтуються на результатах тестування.

У ході підготовки до заняття варто також виконати практичні завдання з аналізу протоколів поліграфологічного обстеження, визначення наявності порушень методики чи хибної інтерпретації результатів. Це дозволить сформувати навички ідентифікації ризиків та помилок, а також підвищить рівень професійної обізнаності у сфері психофізіологічного дослідження.

Під час підготовки до обговорення на занятті здобувачам бажано сформулювати власне бачення критеріїв якості поліграфологічного висновку, відпрацювати вміння дискутувати щодо доцільності чи недоцільності врахування результатів поліграфа у слідчій та судовій практиці. Усі теоретичні положення рекомендується підкріплювати прикладами, порівняльним аналізом і практичними висновками.

Таким чином, здобувачам необхідно здійснити комплексну підготовку: від засвоєння теоретичних положень до формування прикладних умінь, що передбачають оцінку, інтерпретацію та виявлення потенційних помилок у сфері поліграфологічного дослідження.

Перелік посилань:

1. Застосування поліграфування у внутрішньослужбовій діяльності поліцейських та державних службовців: методичні рекомендації/ Автори-упорядники: М.С. Цуцкірідзе, О.В. Одерій, В.В. Бурлака та ін. Київ: «КНТ», 2024. 112 с.

2. Криміналістика : підручник / В. М. Шевчук, В. А. Журавель, В. Ю. Шепітько та ін.; за ред. В. М. Шевчука. Харків : Право, 2024. 1008 с

3. Морозов О.М. Патопсихологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці: монографія. Київ: Алерта, 2023. 402 с.
4. Морозова Т.Р. Методика виявлення прихованої інформації у поліграфних дослідженнях: монографія. Київ: Алерта, 2023. 472 с.
5. Морозова Т.Р. Поліграфологія: підручник. Харків: «Естет Принт», 2019. 476 с.
6. Мотлях О.І. Поліграфологія: підручник. Київ: Освіта України, 2022. 550 с.
7. Деркач Л.М., Спіріна І.Д., Татарінов В.І., Пеньков С.В. Критерії оцінювання ефективності психофізіологічних досліджень з використанням поліграфу та організація моніторингу якості їх проведення: метод. рекомендації. Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2022. 48 с.
8. Загородній В. Є. Щодо деяких чинників, які можуть завадити перевірці на поліграфі / В. Є. Загородній, І. В. Єлховський // Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. – Одеса : Гельветика, 2020. Т. 3. С. 328-330.
9. Мотлях О.І., Куценко Д.В., Яремчук Р.А. Психолого-правові засади застосування поліграфа у кадровому забезпеченні Національної поліції України: метод. рек. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 65 с.
10. Проведення психофізіологічного дослідження з використанням поліграфу: нормативно-правове забезпечення застосування поліграфа та психофізіологічних досліджень; організація та проведення психофізіологічного дослідження персоналу МОУ та ЗСУ; психофізіологічні дослідження із застосуванням поліграфа при здійсненні службових розслідувань стосовно військовослужбовців / Під заг. ред. М.М. Клименко. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 476 с.
11. Стешин Б.В. Правові підстави використання поліграфу в Україні: матеріали III Міжнародного молодіжного наукового юридичного форуму. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 363-365.
12. Чернов О.В. Специфіка використання поліграфа в рамках судово-психологічної експертизи при розслідуванні умисних вбивств працівників правоохоронних органів, вчинених у зв'язку із використанням службових обов'язків. 30 років Закону України «Про судову експертизу»: сучасний стан та перспективи вдосконалення. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса 15 ютого 2024 р.)/відп.редактор А.Черемнова. Одеса: Видавництво «Юридика».2024.С.306-312.
13. Шаповалов В.О., Алексєєва-Процюк Д.О., Зубовський Д.С., Алексєєв О.О. Технологія застосування методик RI, POT та CIT в поліграфологічних дослідженнях: метод. рек. Київ, Нац. акад. внутр. справ, 2020. 136 с.
14. Tsekhan D.M., Murashko A. S. The Expediency of Using the Results of Psychophysiological Research Conduction Using a Computer Polygraph in the Collection of Evidence in Criminal Proceedings Against the Life and Health of a Person. *European Reforms Bulletinscientific: scientific peer-reviewed journal*. Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg, 2021. No. 1. P. 92-96.

Самостійна робота 7

Оцінка результатів проведення поліграфологічного дослідження. Типові помилки поліграфологів.

Завдання

1. Які основні критерії достовірності результатів поліграфологічного дослідження?
2. Які типи помилок найчастіше зустрічаються у роботі поліграфолога під час підготовки тесту?
3. Як помилки у формулюванні запитань можуть вплинути на інтерпретацію результатів?
4. Яким чином психологічний стан досліджуваного впливає на точність результатів поліграфа?
5. Які типи хибних позитивних та хибних негативних висновків існують і як їх розпізнати?
6. Як оцінювати поліграфологічні дані за допомогою методів шкалювання і які проблеми при цьому можуть виникати?
7. Які найбільш поширені помилки при інтерпретації фізіологічних показників поліграфа?
8. Як впливає відсутність уніфікованих протоколів оцінки результатів на якість висновків поліграфолога?
9. Які заходи можна застосувати для мінімізації ризику помилок у процесі поліграфологічного дослідження?
10. Які етичні питання виникають при оцінці результатів поліграфа і як їх враховувати у професійній діяльності?

ТЕМА 7. ПАТОПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБИСТОСТІ В ПРАВООХОРОННІЙ ПРАКТИЦІ. ВІЗУАЛЬНА ДІАГНОСТИКА ТА АУДІОДІАГНОСТИКА.

Практичне заняття 8 **Патопсихофізіологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці.** **Візуальна діагностика та аудіодіагностика.**

ЗАВДАННЯ

I. Підготувати відповіді на теоретичні питання:

1. Поняття патопсихофізіологічного аналізу та його місце у правоохоронній діяльності.
2. Основні психологічні та фізіологічні характеристики, що враховуються при аналізі особистості.
3. Використання візуальної діагностики для виявлення психологічних та емоційних станів.
4. Мікровирази обличчя як індикатори прихованих емоцій.
5. Жести, міміка та пантоміміка як джерело інформації в правоохоронній практиці.
6. Особливості аудіодіагностики: аналіз тембру, інтонації, темпу та пауз у мовленні.
7. Використання аудіодіагностики для виявлення стресу та обману.
8. Інтеграція результатів візуальної та аудіодіагностики в комплексний психофізіологічний портрет особи.
9. Типові помилки при проведенні візуальної та аудіодіагностики у правоохоронній практиці.
10. Етичні та правові аспекти застосування патопсихофізіологічного аналізу в роботі правоохоронців.

II. Підготувати реферати (довіді) або презентації на запропоновану тематику:

1. Історичний розвиток методів патопсихофізіологічного аналізу у правоохоронній сфері.
2. Наукові основи візуальної діагностики особистості.
3. Роль мікровиразів у розкритті злочинів.
4. Виявлення брехні за невербальними сигналами.
5. Використання аналізу мовлення у слідчій практиці.
6. Порівняння ефективності візуальної та аудіодіагностики в криміналістиці.
7. Вплив психоемоційного стану на невербальну поведінку людини.
8. Етичні межі використання психологічних методів діагностики у правоохоронній діяльності.
9. Сучасні технічні засоби для підтримки візуальної та аудіодіагностики.
10. Перспективи розвитку патопсихофізіологічного аналізу в умовах цифровізації правоохоронної діяльності.

Методичні рекомендації

Для якісної підготовки до заняття здобувачам необхідно почати з опрацювання теоретичних основ патопсихофізіологічного аналізу, визначення його місця і значення у правоохоронній діяльності. Слід вивчити базові психологічні та фізіологічні характеристики, які можуть виступати індикаторами психоемоційного стану особи, а також зрозуміти, яким чином ці характеристики виявляються у поведінці та комунікації.

Особливу увагу варто приділити методам візуальної діагностики. Необхідно ознайомитися з теорією мікровиразів обличчя, навчитися розпізнавати найпоширеніші емоційні реакції та невербальні сигнали, що можуть свідчити про приховування інформації. Слід вивчити роль жестів, міміки, пантоміміки у встановленні психологічного стану та мотивів поведінки.

Важливим аспектом є опанування принципів аудіодіагностики. Здобувачам слід дослідити вплив інтонації, тембру, темпу мовлення, тривалості пауз та зміни ритму голосу на ідентифікацію стресових або неправдивих відповідей. Рекомендується ознайомитися з прикладами практичного аналізу мовлення у правоохоронній практиці, зокрема під час опитування та допиту.

Підготовка повинна включати інтеграцію знань із візуальної та аудіодіагностики для створення комплексного психофізіологічного портрета особи. Необхідно розглянути реальні приклади з правоохоронної практики, вивчити поширені помилки при проведенні таких досліджень та проаналізувати способи їх уникнення.

Окремо слід ознайомитися з етичними та правовими аспектами застосування патопсихофізіологічного аналізу. Важливо розуміти межі допустимого використання цих методів, дотримуватися конфіденційності та принципів недопущення психологічного тиску.

Здобувачам рекомендується підготувати приклади з власних або відкритих джерел, де візуальна чи аудіодіагностика відіграла ключову роль у розкритті обставин подій, та бути готовими до практичного аналізу таких матеріалів на занятті.

Перелік посилань:

1. Застосування поліграфування у внутрішньослужбовій діяльності поліцейських та державних службовців: методичні рекомендації/ Автори-упорядники: М.С. Цуцкірідзе, О.В. Одерій, В.В. Бурлака та ін. Київ: «КНТ», 2024. 112 с.
2. Криміналістика : підручник / В. М. Шевчук, В. А. Журавель, В. Ю. Шепітько та ін.; за ред. В. М. Шевчука. Харків : Право, 2024. 1008 с
3. Морозов О.М. Патопсихологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці: монографія. Київ: Алерта, 2023. 402 с.
4. Морозова Т.Р. Методика виявлення прихованої інформації у поліграфних дослідженнях: монографія. Київ: Алерта, 2023. 472 с.
5. Морозова Т.Р. Поліграфологія: підручник. Харків: «Естет Принт», 2019. 476 с.
6. Мотлях О.І. Поліграфологія: підручник. Київ: Освіта України, 2022. 550 с.
7. Деркач Л.М., Спіріна І.Д., Татарінов В.І., Пеньков С.В. Критерії оцінювання ефективності психофізіологічних досліджень з використанням поліграфу та організація моніторингу якості їх проведення: метод. рекомен. Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2022. 48 с.
8. Загородній В. Є. Щодо деяких чинників, які можуть завадити перевірці на поліграфі / В. Є. Загородній, І. В. Єлховський // Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали

Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. – Одеса : Гельветика, 2020. Т. 3. С. 328-330.

9. Мотлях О.І., Куценко Д.В., Яремчук Р.А. Психолого-правові засади застосування поліграфа у кадровому забезпеченні Національної поліції України: метод. рек. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 65 с.

10. Проведення психофізіологічного дослідження з використанням поліграфу: нормативно-правове забезпечення застосування поліграфа та психофізіологічних досліджень; організація та проведення психофізіологічного дослідження персоналу МОУ та ЗСУ; психофізіологічні дослідження із застосуванням поліграфа при здійсненні службових розслідувань стосовно військовослужбовців / Під заг. ред. М.М. Клименко. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 476 с.

11. Стешин Б.В. Правові підстави використання поліграфу в Україні: матеріали III Міжнародного молодіжного наукового юридичного форуму. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 363-365.

12. Чернов О.В. Специфіка використання поліграфа в рамках судово-психологічної експертизи при розслідуванні умисних вбивств працівників правоохоронних органів, вчинених у зв'язку із використанням службових обов'язків. 30 років Закону України «Про судову експертизу»: сучасний стан та перспективи вдосконалення. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса 15 ютого 2024 р.)/відп.редактор А.Черемнова. Одеса: Видавництво «Юридика».2024.С.306-312.

13. Шаповалов В.О., Алексєєва-Процюк Д.О., Зубовський Д.С., Алексєєв О.О.Технологія застосування методик RI, POT та CIT в поліграфологічних дослідженнях: метод.рек. Київ, Нац.акад.внутр.справ, 2020. 136 с.

14. Tsekhan D.M., Murashko A. S. The Expediency of Using the Results of Psychophysiological Research Conduction Using a Computer Polygraph in the Collection of Evidence in Criminal Proceedings Against the Life and Health of a Person. *European Reforms Bulletinscientific: scientific peer-reviewed journal*. Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg, 2021. No. 1. P. 92-96.

Самостійна робота 8

Патопсихофізіологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці.

Візуальна діагностика та аудіодіагностика.

Завдання

1. Що таке патопсихофізіологічний аналіз особистості та яке його значення у правоохоронній діяльності?
2. Які фізіологічні та психологічні показники можуть виступати індикаторами емоційного стану особи?
3. У чому полягає суть методу візуальної діагностики та які його основні інструменти?
4. Що таке мікровирази обличчя і яку інформацію вони можуть надати правоохоронцю?
5. Яку роль у діагностиці відіграють жести, міміка та пантоміміка?
6. У чому полягає метод аудіодіагностики та які показники голосу є найбільш інформативними?

7. Як зміна темпу мовлення та тривалості пауз може вказувати на приховування інформації?

8. Яким чином можна інтегрувати дані візуальної та аудіодіагностики для створення психологічного портрета особи?

9. Які типові помилки допускають під час патопсихофізіологічного аналізу в правоохоронній практиці?

10. Які етичні та правові вимоги слід дотримуватися під час проведення візуальної та аудіодіагностики?

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Історичні етапи розвитку інструментальної детекції брехні: від архаїчних методів до поліграфа.
2. Внесок Вільяма Марстона, Джона Ларсона та Леонарда Кілера у створення сучасного поліграфа.
3. Становлення поліграфології в СРСР та її вплив на розвиток поліграфічних досліджень в Україні.
4. Зародження української школи поліграфології: перші дослідження, установи, фахівці.
5. Роль військових, правоохоронних структур і приватного сектору у формуванні ринку поліграфічних послуг в Україні.
6. Нормативно-правове регулювання застосування поліграфа в Україні: стан, проблеми, перспективи.
7. Методи і техніки інструментальної детекції в сучасній українській поліграфології.
8. Професійна етика поліграфолога: стандарти поведінки, межі повноважень, конфіденційність.
9. Морально-правові дилеми під час поліграфічного дослідження: добровільність, психологічний тиск, захист прав особи.
10. Місце поліграфології в системі правоохоронної діяльності: виклики і потенціал у сфері безпеки.
11. Визначення поняття психофізіологічного дослідження та його місце в системі спеціальних досліджень
12. Класифікація сучасних комп'ютерних поліграфів та принципи їх функціонування
13. Основні психофізіологічні показники, які реєструються під час дослідження
14. Особливості побудови структури тестування під час роботи з поліграфом
15. Методики тестування у поліграфології: огляд найбільш застосовуваних підходів
16. Основні етапи проведення психофізіологічного дослідження із використанням поліграфа
17. Аналіз валідності та надійності результатів поліграфічного тестування
18. Проблема контрдосліджень і методів протидії під час тестування
19. Формування висновку за результатами психофізіологічного дослідження
20. Нормативно-правові та етичні аспекти використання поліграфа в Україні
21. Будова поліграфа: основні модулі та технічні компоненти
22. Види датчиків поліграфа та їх функціональне призначення
23. Принципи дії кожного типу датчика: як фіксується реакція організму
24. Алгоритм налаштування поліграфа перед дослідженням
25. Інтерфейс та функціональні можливості комп'ютеризованих поліграфів
26. Порівняння класичних та сучасних цифрових поліграфів: технічна еволюція
27. Технічні вимоги до приміщення для дослідження з використанням поліграфа
28. Правила технічної перевірки поліграфа перед початком тестування
29. Чутливість та калібрування датчиків поліграфа: вплив на достовірність даних
30. Типові технічні помилки при підключенні датчиків та їх наслідки
31. Історичні передумови створення методики виявлення прихованої інформації.
32. Основні теоретичні засади методики виявлення прихованої інформації.

33. Структура та етапи застосування методики виявлення прихованої інформації.
34. Ключові психофізіологічні реакції, які реєструються під час тестування.
35. Характеристика нейтральних та значимих запитань у методиці.
36. Вимоги до побудови тестів у межах методики виявлення прихованої інформації.
37. Підготовка особи до дослідження з виявлення прихованої інформації.
38. Особливості фіксації реакцій на стимульний матеріал.
39. Роль психологічного фактору у методиці виявлення прихованої інформації.
40. Переваги та обмеження застосування методики у практичній діяльності.
41. Підготовка обстежуваної особи до дослідження за методикою виявлення прихованої інформації.
42. Алгоритм добору стимульного матеріалу для тестування за методикою виявлення прихованої інформації.
43. Формування контрольної групи запитань у практиці поліграфного обстеження.
44. Методика побудови тестів з імовірнісним включенням релевантних стимулів.
45. Практика застосування методу виключення в межах методики виявлення прихованої інформації.
46. Аналіз поліграм за результатами тестування: виявлення характерних патернів.
47. Типові реакції обстежуваних при виявленні емоційно значущої інформації.
48. Адаптація методики виявлення прихованої інформації до ситуаційних завдань у кримінальному процесі.
49. Порівняльний аналіз результатів дослідження з попередньою вербальною інформацією.
50. Оцінка достовірності отриманих даних: використання допоміжних шкал і показників.
51. Поняття і класифікація форм протидії під час проходження поліграфологічного дослідження
52. Психофізіологічні та поведінкові ознаки активної протидії перевірці на поліграфі
53. Використання фармакологічних засобів для імітації психоемоційної стабільності
54. Механічна протидія: застосування сторонніх предметів і прийомів фізичного впливу на реакції організму
55. Інтелектуальна підготовка до поліграфа: заучування тестів, тренування самоконтролю та моделювання емоцій
56. Професійні тренінги для навчання протидії поліграфу: зміст, організатори, правова оцінка
57. Тактика поліграфолога щодо виявлення прихованих спроб протидії під час обстеження
58. Аналіз діаграм і результатів: як проявляється протидія у поліграмі (неузгодженість реакцій, артефакти тощо)
59. Способи нейтралізації і попередження протидії під час підготовки до тестування
60. Юридичні та етичні аспекти виявлення фактів протидії поліграфологічному дослідженню
61. Критерії достовірності результатів поліграфологічного дослідження: теоретичний і практичний вимір.
62. Алгоритм оцінки реакцій за даними поліграфа: методики шкалювання, порівняння та аналіз.

63. Проблема хибнопозитивних та хибнонегативних результатів: виявлення та наслідки.
64. Типові помилки поліграфологів на етапі підготовки до дослідження (формулювання питань, адаптація клієнта).
65. Типові помилки на етапі тестування (методика, контакт із досліджуваним, вплив емоційного фону).
66. Оцінка психофізіологічних показників при наявності медичних чи психологічних протипоказань.
67. Вплив на результати дослідження неврахування індивідуальних особливостей досліджуваного.
68. Формулювання висновку поліграфолога: структура, логічність, обґрунтованість.
69. Невірне тлумачення нейтральних, суперечливих або амбівалентних результатів
70. Способи підвищення точності інтерпретації даних поліграфа: технології, практичні навички, кейси.
71. Поняття патопсихофізіологічного аналізу та його місце у правоохоронній діяльності.
72. Основні психологічні та фізіологічні характеристики, що враховуються при аналізі особистості.
73. Використання візуальної діагностики для виявлення психологічних та емоційних станів.
74. Мікровирази обличчя як індикатори прихованих емоцій.
75. Жести, міміка та пантоміміка як джерело інформації в правоохоронній практиці.
76. Особливості аудіодіагностики: аналіз тембру, інтонації, темпу та пауз у мовленні.
77. Використання аудіодіагностики для виявлення стресу та обману.
78. Інтеграція результатів візуальної та аудіодіагностики в комплексний психофізіологічний портрет особи.
79. Типові помилки при проведенні візуальної та аудіодіагностики у правоохоронній практиці.
80. Етичні та правові аспекти застосування патопсихофізіологічного аналізу в роботі правоохоронців.

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: закон України від 28. 06. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Кримінальний кодекс України: закон України від 05. 04. 2001 р. № 2341-III із змін., внес. згідно із Законами України та Рішеннями Конституційного Суду : за станом на 01. 01. 2016 р. № 1700-18. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI із змінами і доповненнями в редакції від 13 січня 2016 року. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
5. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>
6. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

Основні джерела

1. Застосування поліграфування у внутрішньослужбовій діяльності поліцейських та державних службовців: методичні рекомендації/ Автори-упорядники: М.С. Цуцкірідзе, О.В. Одерій, В.В. Бурлака та ін. Київ: «КНТ», 2024. 112 с.
2. Криміналістика : підручник / В. М. Шевчук, В. А. Журавель, В. Ю. Шепітько та ін.; за ред. В. М. Шевчука. Харків : Право, 2024. 1008 с.
3. Морозов О.М. Патопсихологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці: монографія. Київ: Алерта, 2023. 402 с.
4. Морозова Т.Р. Методика виявлення прихованої інформації у поліграфних дослідженнях: монографія. Київ: Алерта, 2023. 472 с.
5. Морозова Т.Р. Поліграфологія: підручник. Харків: «Естет Принт», 2019. 476 с.
6. Мотлях О.І. Поліграфологія: підручник. Київ: Освіта України, 2022. 550 с.

Допоміжні джерела

1. Деркач Л.М., Спіріна І.Д., Татарінов В.І., Пеньков С.В. Критерії оцінювання ефективності психофізіологічних досліджень з використанням поліграфу та організація моніторингу якості їх проведення: метод. рекоменд. Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2022. 48 с.
2. Загородній В. Є., Єлховський І. В. Щодо деяких чинників, які можуть завадити перевірці на поліграфі. *Правове життя сучасної України* : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 3. С. 328-330.
3. Загородній В.Є., Загородній І.В., Чіпко Н.В. Деякі аспекти використання поліграфічних досліджень в ході розкриття та розслідування особливо тяжких кримінальних правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 423-425. http://www.lsej.org.ua/2_2024/106.pdf

4. Мотлях О.І., Куценко Д.В., Яремчук Р.А. Психолого-правові засади застосування поліграфа у кадровому забезпеченні Національної поліції України: метод. рек. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 65 с.
5. Проведення психофізіологічного дослідження з використанням поліграфу: нормативно-правове забезпечення застосування поліграфа та психофізіологічних досліджень; організація та проведення психофізіологічного дослідження персоналу МОУ та ЗСУ; психофізіологічні дослідження із застосуванням поліграфа при здійсненні службових розслідувань стосовно військовослужбовців / Під заг. ред. М.М. Клименко. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 476 с.
6. Стешин Б.В. Правові підстави використання поліграфу в Україні. Матеріали III Міжнародного молодіжного наукового юридичного форуму. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 363-365.
7. Чернов О.В. Специфіка використання поліграфа в рамках судово-психологічної експертизи при розслідуванні умисних вбивств працівників правоохоронних органів, вчинених у зв'язку із використанням службових обов'язків. *30 років Закону України «Про судову експертизу»: сучасний стан та перспективи вдосконалення: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса 15 ютого 2024 р.)*/відп.редактор А.Черемнова. Одеса: Видавництво «Юридика», 2024.С.306-312.
8. Чернов О.В. Поліграфне опитування, як захід, що здійснюється під час оперативного (ініціативного) пошуку. *Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики* : матеріали Регіон. наук.-практ. конф. (Дніпро, 6 грудня 2024 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. С. 159-161.
9. Шаповалов В.О., Алексєєва-Процюк Д.О., Зубовський Д.С., Алексєєв О.О.Технологія застосування методик RI, POT та СІТ в поліграфологічних дослідженнях: метод.рек. Київ, Нац.акад.внутр.справ, 2020. 136 с.
10. Tsekhan D.M., Murashko A. S. The Expediency of Using the Results of Psychophysiological Research Conduction Using a Computer Polygraph in the Collection of Evidence in Criminal Proceedings Against the Life and Health of a Person. *European Reforms Bulletinscientific: scientific peer-reviewed journal*. Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg, 2021. No. 1. P. 92-96.

Ресурси відкритого доступу

1. www.president.gov.ua – Президент України
2. www.rada.gov.ua – Верховна Рада України
3. www.ombudsman.kiev.ua – Уповноважений Верховної Ради з прав людини
4. www.kmu.gov.ua – Кабінет Міністрів України
5. www.minjust.gov.ua – Міністерство юстиції України
6. www.gr.gov.ua – Офіс Генерального прокурора
7. www.ssu.gov.ua – Служба безпеки України
8. www.nabu.gov.ua – Національне антикорупційне бюро України
9. www.npu.gov.ua – Національна поліція України

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

*Олександр Віталійович Чернов
Лариса Ігорівна Аркуша
Віктор Євстафійович Загородній
Ігор Вікторович Загородній
Вікторія Юрївна Гриневич
Ірина Юрївна Пишненко*

ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФУ В ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання практичних і самостійних робіт

для підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра на факультеті прокуратури та
слідства (кримінальної юстиції) у Національному університеті «Одеська юридична академія»
за спеціальністю К9 «Правоохоронна діяльність» / 262 «Правоохоронна діяльність»

Електронне видання

В авторській редакції

Формат 60x84/16. Ум-друк. арк. 2,51